

DENİM ÜRÜNLER HAKKINDA TÜKETİCİ BİLİNCİNİN ARAŞTIRILMASI*

Özge URAL*

ÖZET

Denim, bir Amerikan kumaş dergisinin 1960'lı yıllarda ifade ettiği gibi "ebediyen genç kalabilen, ama aslında dünyanın en eski kumaş çeşitlerinden biri"dir. Yıllardır süregelen yoğun ürün geliştirme çabaları sonucunda denim giyim eşyaları, bugün her yaştan, her kesimden insanın gardırobunda yer alan, aile boyu giyilebilen, bazı çevrelerce "yüksek moda ürünü giysiler" olarak algılanan giysilerdir. Tarihsel bir süreçten geçen denim, farklı yıkamalar ve çeşitli terbiye işlemleriyle geliştirilerek form ve süslemelerle sürekli yenilenmektedir. Denim ürünlere uygulanan yıkama işlemleri; hem giysi halinde hem de kumaş halinde gerçekleştirilmektedir. Yıkama işlemlerinde amaç, boyarmaddeyi kumaş üzerinden uzaklaştırarak kumaşın rengini açmak, kumaşta çekme dayanımını sağlamak ve sert tutumu gidermektir. Ancak denim kumaşların hazırlanması, boyanması, yıkama ve taşıma teknikleriyle ağartılması sırasında ortaya zararlı maddeler çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı tüketicilerin denim ürünler hakkında genel bilgilerini, bilinç düzeylerini incelemektir. Araştırmanın verileri Ankara ilinde denim ürün tüketicilerine anket uygulaması yapılarak elde edilmiştir. Anket formu yardımıyla toplanan veriler değerlendirilerek yorumlanmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Denim, Denim Ürünler, Denim Giysiler, Tüketici Bilinci.

A STUDY INTO CONSUMER CONSCIOUSNESS ABOUT DENIM PRODUCTS

ABSTRACT

Denim is one of the oldest types of fabric about which one of the American magazines mentioned in 1960's as the one to able to stay young forever. As a result of extensive product development efforts over the years, today denim clothing made of denim fabric find their place in the wardrobes of all ages and people from all walks of life, and they are regarded as family-sized wearable, even in some circles "the product of high fashion clothing" textile and apparel products. Washing process of denim products, are carried out both as they are fabrics or clothing. The aim of the washing processes is to fade the color of the fabric, while disposing of pigments in some places through the fabric, to provide the tensile strength of the fabric and to eliminate the harsh stance at the crude fabric. The aim of this research was to examine consumers' general knowledge of denim products and to investigate the levels of consciousness. The data was collected through the survey in Ankara denim consumers through a questionnaire. The data were analyzed and several recommendations were put forward.

Key words: Denim, Denim Products, Consumer Consciousness, Denim Clothing.

Giriş: Tarihi 17. yüzyıla kadar uzanan denim kumaşlar ve bunlardan mamul, seri üretimi 1850'lerde başlayan denim giysiler, 21. yüzyılda 7'den 70'e her yaştan ve her kesimden kadın, erkek ve çocuğun gardırobunda yer alan hazır giyim mamulleri haline gelmişlerdir (İTKİB Genel Sekreterliği, 2012). Tarihsel bir süreçten geçen denim, farklı yıkamalar ve çeşitli terbiye işlemleriyle geliştirilerek, form ve süslemelerle sürekli yenilenmektedir.

Denim Kumaşa Uygulanan Bitim İşlemleri: İndigoda boyanıp haşillanan çözümlerle dokunan denim kumaşı, fırçalama, yakma, sanforlama, apreleme, burulma ve ütüleme işlemlerinden geçer. Doka sarılmış kumaş makineye beslenerek kumaşa daha önce yapılan terbiye işlemlerinde yapışan toz, uçuntu ve ipliklerin temizlenmesi için fırçalama bölümünde temizlenir. Buradan çıkan kumaş yakma işlemine tabi tutularak, mevcut uçuntular, yabancı elyaf ve tüylenmeler en aza indirgenir. Yakmadan çıkan denim kumaşa boyama yapılmayacaksa, boyama teknelerinden geçmeden direkt apre teknesine gelir. Apreleme işleminde kumaş yumuşatılır, ıslatılır, dolgunlaştırılır ve dikiş olayı için kolaylık sağlanır. Denim kumaşa boyama yapılmış ise apre teknesinde boyalı kumaşın son yıkaması yapılır. Apre teknesinden çıkan kumaş burulma kontrol birimine gelir. Burulma işlemi, kumaşın hazır giyim işlemlerinde kalite problemlerini önlemek ve dikilmiş mamulün paça kısmında eğilmesini engellemek amacıyla yapılır.

Denim Giysiye Uygulanan Yıkama İşlemleri: Denim kumaşa karakteristik özellik veren en etkili işlem yıkama işlemidir. Yıkama oldukça zor ve deneyim gerektiren aşamalardan oluşmaktadır. Eskiden parça yıkama tabiri siyah veya mavi indigo boyalı denim mamullerin yıkanmasını ifade ederken; günümüzde yıkama, her türlü hazır giyim mamulü için uygulanabilen çok farklı, değişik görünüm ve tuşelerin elde edilebildiği bir sektör haline gelmiştir. Denim giysilere uygulanan yıkama işlemleri kuru ve yaş işlemler olarak ikiye ayrılmaktadır.

Kuru İşlemler: Kuru işlemler; denim giysiye, istenen kullanılmış görüntüyü vermek için yapılan ve giysiye mekanik olarak uygulanan işlemlerdir. İstenen görünümü sağlamak amacıyla, zımpara, kumlama (rodeo), kılçıklama, yıkama-eskitme, lazer,

* Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi G.S.F. Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü tarafından 08-10 Ekim 2012 tarihleri arasında düzenlenen "1. Uluslar arası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur.

* Dr. Öğr. Gör. Özge Ural, Gazi Üniversitesi, Ankara MYO, Tekstil, Giyim, Ayakkabı ve Deri Bölümü, ozgeural@gazi.edu.tr.

reçine işlemlerinin uygulanmasıyla gerçekleştirilmektedir. Zımpara işleminde giysi, hava yastıkları ile şişirilebilen, “manken” denilen aparatlara yerleştirilmekte, istenen efektte göre, zımpara kâğıdıyla ya da makine ile zımparalama işlemi gerçekleştirilmektedir. Kumlama işleminde giyside bölgesel aşınma efekti elde etmek için belirlenen bölgeye tabanca ile yüksek basınçta kum püskürtülmekte ve indigo boyalı elyafın kumaştan ayrılması sağlanmaktadır. Tekstil firmalarında kumlama işleminde, yoğun bir şekilde toza maruziyet, kapalı ve küçük mekânlarda çalışma, yeterli koruyucu önlem alınmaması gibi sıkça yaşanan sorunlardan dolayı, silika içerikli kuma maruz kalan çalışanlar üzerinde geri dönüşü olmayan hasarlara yol açmaktadır. Kot kumlama, işçilerin slikozis hastalığına yakalanmalarına sebep olduğu gerekçesiyle Mart 2009’da Türkiye’de yasaklanmıştır. Kılçıklama işleminde efektin uygulanacağı bölgeye bu uygulama için tasarlanmış olan makine ile plastik kılçıklar zımbalanarak, zımbalanan bölgelerin yıkama esnasında uygulanan yıkama efektini almamasını sağlamaktır (Korkmaz, 2009,52). Lazer işleminde, photoshop v.b. programlar kullanılarak bilgisayar ortamında çizilen şekiller, lazer ışınları ile indigo boyarmadnesini yakarak kumaş yüzeyine aktarmaktadır. Lazer teknolojisi, su kullanımının olmaması nedeniyle ekolojik ve ekonomik bir işlemdir (<http://www.expresstextile.com/20030320/dyes2.shtml>, 2012). Reçine uygulamaları, giysiyi kırışıklık efekti veya sert tuşeler vermek amacıyla yapılmaktadır. Bu uygulamalar spray tabancası ile daldırma metoduyla, makinede, eldivenle, fırça veya sünger ile yapılabilmektedir (Sefer, 2009,73).

Yaş İşlemler ve Kullanılan Kimyasallar: Yaş işlemlerde denim giysi, çeşitli kimyasal maddelerle temas haline getirilmektedir. Bunların bir kısmı istenilen terbiye özelliklerini ve görünümü sağlayan maddeler bir kısmı ise bu özelliklerin sağlanmasında yardımcı olan maddelerdir. Denim giysiyne yapılan başlıca yaş işlemler; ön yıkama (haşıl sökme), taş yıkama, enzim yıkama, ağartma, tint, temizleme, yumuşatma işlemleridir. Yaş işlemlerde kırık, abrazyon ve istenilen tuşede bir sonuç elde etmek için kumaş üzerinde bulunan haşıl malzemelerinin uzaklaştırılması gerekmektedir. Bu nedenle giysi ön yıkama (haşıl sökme) işleminden geçirilir. Üründe eğer nişasta bazlı haşıl var ise haşıl sökücü enzimler (alfa amilaz) kullanılmaktadır. Kullanılan enzimin çalışabileceği pH aralığına ve en aktif olduğu sıcaklık derecesine göre, gerektiğinde asetik asit kullanılmaktadır. Denim giysiyne yumuşaklık ve çekicilik kazandırılması için uygulanan taş yıkama sürecinde; ponza taşı, kum gibi aşındırıcı materyaller, kumaş yüzeyinde çözgü ipliğinin üst tabakasındaki boyarmaddenin yıkama esnasında mekanik aşınma yoluyla uzaklaştırılmasını sağlamaktadırlar. Organik mikroorganizmaların yıkama işlemlerinde kullanılması ile mamüle kazandırdığı tutum, enzimi vazgeçilmez bir yıkama unsuru haline getirmiştir. Enzimler yüzey rengini açmada kumaş üzerinde oluşmuş olan tüyleri parçalayarak, kumaştan uzaklaştırılmasını sağlamakta ve sonraki süreçlerde tüy oluşmasını engellemektedirler (Karagöz, 2009, 43). Doğal kaynaklı oldukları için enzimler çevre dostudur. Ağartma işlemi, (soldurma veya süperleme) taş yıkamadan veya normal yıkamadan (rinse) sonra yapılan bir indirgeme reaksiyonudur. Potasyum permanganat, sodyum hipoklorit (HYPO), ozon veya enzim kullanılarak yapılır. Potasyum permanganat ve sodyum hipoklorit ile yapılan ağartma işlemlerinden sonra çok iyi bir nötralizasyon şarttır. Nötralizasyon işlemi usulüne uygun yapılırsa hiç bir yan tesir olmaksızın bu işleme tabi tutulan mamuller kullanılabilir (<http://www.yilteks.com.tr/yilteksyikama/ysss.asp>). Ozonla ağartma işlemi, yıkama sektöründe sıkıntı yaratan ve toksik etkisi bulunan kimyasalların ortadan kalkması ve hipokloritin yerine kullanılması, kumaş üzerinde kalıntı bırakmaması açısından son derece önemlidir. Ancak uzun süre ozona maruz kalma durumunda baş dönmesi ve solunum yetersizliği yaşanabilmektedir. Tint işlemi, denim giysiyne hafifçe renklendirmek amacıyla, mamulün değişik bölgelerine püskürtme yöntemi ile değişik boyarmaddelerin atılması işlemidir. Temizleme işlemi, yıkama ve taşıma işlemleri sürecinde denim üzerinde kalan, kumaşın renginde bulanık görüntüye sebep olan bağlı olmayan indigo boyarmaddesinin ve diğer kimyasal maddelerin uzaklaştırılması amacıyla yapılmaktadır. Çoğu zaman anyonik bir deterjan ile yapılan temizleme işleminde, temizleme banyosuna dispergator eklenerek, deterjanların etkileri artırılabilir. Bunun yanı sıra persülfat, peroksit, kostik ve soda da temizleme etkisini artırmak için kullanılmaktadır. Yumuşatma işleminde, kumaşın nihai görüntüsü ve tuşesi yakanılır. Çoğu zaman katyonik yumuşatıcılar, zayıf asit ortamda kumaşa uygulanır. Amonyum esaslı olan bu maddeler, kimyasal olarak yağ içerikli gruplar içerir, bu grupların yapısına göre slikon veya normal yumuşatıcılar olarak adlandırılırlar. Normal yumuşatıcılarla sadece yumuşak bir tuşe elde edilebilirken, daha pahalı olmalarına karşın, slikon yumuşatıcılarla daha ipeksi bir tuşe elde edilir (<http://cutekstil.blogcu.com/sights-denim-systems/4711495>).

Tekstil Sektöründe Kullanılan Kimyasalların Çevre ve İnsan Sağlığına Etkileri: Tekstil sektöründe özellikle de denim sektöründe sıkça kullanılan bazı kimyasalların çevre ve insan sağlığı üzerine etkilerini şöyle sıralayabiliriz;

Hidrojen Peroksit Ağartmasının Çevreye ve Canlılara Etkisi: % 27.5- 70 ve fazlası konsantrasyonlarda solunum yolları ve deri için kuvvetli tahriş edici özelliktedir. Hidrojen peroksit ayrıştığında su ve oksijene ayrılmakta ve çözünmeyen katı madde ya da gözle görülür bir bakiye bırakmaktadır. H₂O₂, atık suyun çözünmüş oksijen konsantrasyonunu artırmaktadır. Sodyum silikat atık suyun çözünmüş oksijen konsantrasyonunu ve süspansiyon halindeki katı miktarını artırmaktadır.

Sodyum Hipoklorit Ağartmasının Çevreye ve Canlılara Etkisi: Aktif klor içeren maddelerle yapılan ağartmalardan sonra klor atıklarının uzaklaştırılmaması halinde (özellikle önce boyanıp daha sonra renklerin açılması suretiyle kullanılanlar) ciltte çeşitli alerjilere kabarma ve tahrişlere sebep olabilmektedir. Biyolojik arıtma için zehirlidir. Klorlu hidrokarbonlar biyolojik yönden güç parçalanma özelliğine sahiptir. Ekolojik açıdan toksikolojik özellik göstermektedir. Cl artıkları çevreye zarar vermektedir.

Nişasta, Enzimler ve Bazı Bitim İşlem Maddelerinin İnsan ve Çevre Sağlığı Üzerine Etkileri: Nişasta ve türevleri doğal polimerler olduğundan degradasyonu çok hızlı olup ufak arıtma tesislerinde işlenebilirler. Biyolojik olarak kolayca bozunabilirler.

Polivinilalkolün (PVA) Çevreye ve Canlılara Etkisi: Aşırı ısıya maruz kaldığında dehidradasyona uğradığı için, PVA ile haşlanmış kumaşların haşıl giderme yapılmadan yakılmaması gerekir. Bunun nedeni PVA'nın BOİ (Biyolojik Oksijen İhtiyacı) ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) değerlerinin çok yüksek olması ve dehidrasyonun çok ağır olmasıdır. Bu sebepten dolayı, çevre kirliliğine yol açmaktadır.

Formaldehitin (HCHO) Çevreye ve Canlılara Etkisi: Burun, boğaz, solunum yollarında ve deride tahriş yapmaktadır. Yüksek miktarlara maruz kalanlarda idrar tutukluğu (anuri), tırnaklarda yumuşaklık, mide ve bağırsak rahatsızlığı görülebilir. Temas halinde deride alerji ve dermatitis yapmaktadır. 300 ppm gözlerde yanma ve üst solunum yollarında tahrişe yol açar. 750 ppm'den yukarısı Giyside Alerjik reaksiyona yol açabilir. 300 ppm'den yukarısı hassas insanlarda deri tahrişine yol açar.

Yumuşatıcıların Çevreye ve Canlılara Etkisi: Yumuşatıcılardan yağ asidi kondenzasyon bileşiklerinin biyolojik parçalanabilirlikleri iyidir. Diğer parafin, polietilen, silikon esaslı yumuşatıcıların ise biyolojik parçalanabilirlikleri ya hiç yok veya çok azdır. Ancak silikon bileşikleri arıtma tesislerinde rahatlıkla ayrılarak atık çamurla birlikte alınabilmektedir (<http://www.yenifrm.com/tekstil-kimyasallari-ve-cevreye-etkileri-marmara-uni-arkadaslardan-tez-calismasi-t64241.html>). Tekstilde kullanılan kimyasalların çevreye ve insana olan zararlı etkilerinin yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlardan daha fazla olduğu bir gerçektir. Günümüzde ekolojik yaklaşımların önem kazanması ile birlikte yapılan incelemeler artmıştır. Uyulması gereken anlaşmalar ve standartlar çerçevesinde ekolojik davranış işletmeler için zorunlu bir duruma gelmiştir. Kullandığımız her kimyasalın az veya çok mutlaka ekolojik bir etkisi vardır. Kimyasalların kullanımı bir anda ortadan kaldırılamayacağından, en azından doğaya daha az zarar veren maddeler kullanılmalıdır. Denim kumaşa ve bitmiş ürüne uygulanan terbiye ve yıkama işlemlerinde, uygulama yöntemlerinin, sürelerinin ve kullanılan kimyasal madde miktarlarının standartlara uygun olarak yapılması, gerek işçi ve tüketici sağlığı gerekse çevre sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Ürün üzerinde kimyasal madde kalıntılarının kalması insan ve çevre sağlığına zarar verecektir. Tekstil sektörü üretiminde açığa çıkan katı, sıvı, gaz atıklar için fiziksel arıtma, biyolojik arıtma ve çamur susuzlaştırma işlemleri yapılarak çevreye verilen zarar minimize edilmeye çalışılmaktadır. Fiziksel arıtmada; atık su arıtmaya verilmeden önce bir ızgaradan geçerek elek sistemine gelmekte ve buradaki maddeleri tutmaktadır. Biyolojik arıtmada; atık suya hava verilerek atık suda bulunan ve organik kirliliğe neden olan maddeler mikroorganizmalar tarafından parçalanmaktadır. Çamur susuzlaştırmada; biyolojik arıtmanın çökeltim havuzunda oluşan katı madde ve çamur, şartlandırma ünitesinde dozajlanmakta, kimyasal maddelerle oluşan katı maddeler, çamur yoğunlaştırma havuzunda yoğunlaştırılarak dibe çökmektedir. Üst kısımdaki su çevresel savaklarla toplanarak arıtma tesisi girişine verilmekte, kalan çamurun su içeriği azaltılarak susuzlaştırılması ve çamurun preslenmesi sağlanmaktadır (Sefer, 2009,108).

Araştırma Yöntemi: Bu araştırmanın amacı tüketicilerin denim ürünler hakkında genel bilgilerini, bilinç düzeylerini incelemektir. Araştırma evreni, denim tüketicileri olup, örneklem grup ise Ankara ilinde yaşayan ve denim ürün tüketicisi olan, araştırmaya gönüllü olarak katılan 47 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri tüketicilere anket uygulaması yapılarak elde edilmiştir. Anket formu yardımıyla toplanan veriler değerlendirilerek yorumlanmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın Bulguları: Araştırmaya katılanların % 74,5'i kadın % 25,5'inin erkek olup, katılımcıların % 31,9'u 30 yaş altı, % 36,2'si 31-40 yaş arasında, % 21,3'ü 41-50 yaş arasında ve % 10,6'sı 50 yaş ve üzerindedir. Eğitim seviyeleri ise % 51,1'i üniversite, % 31,9'u lisansüstü ve %17'si lise mezunu olarak belirlenmiştir. Anket sorularına verilen cevaplar aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Denim alışverişinde dikkat edilen kriterler

Denim alışverişinde dikkat edilen kriterler	f	%
Model	34	72,3
Fiyat	32	68,1
Marka	25	53,2
Kalite	22	46,8

Tablo 2. Denim ürüne kullanım öncesi yıkama yapılması

Denim ürüne kullanım öncesi yıkama yapıyor musunuz?	f	%
Evet	19	40,4
Bazen	14	29,8
Hayır	14	29,8
Toplam	47	100

Tablo 3: Denim ürüne kullanım öncesi yıkama yapılma nedenleri

Denim ürüne kullanım öncesi neden yıkama yapıyorsunuz?	f	%
Mağazada veya işletmede kirlenmiş olması ihtimali	25	53,2
Üretimde boyarmadde vs. kalıntısı olması ihtimali	17	36,2
Güzel kokması	3	6,4
Yumuşak olması	2	4,3

Tablo 4: Denim ürüne kullanım öncesi yıkama yapılmama nedenleri

Denim ürüne kullanım öncesi neden yıkama yapmıyorsunuz?	f	%
Temiz olduğu düşüncesi	19	40,4
Formunun bozulmaması için	11	23,4
Renginin akmaması için	11	23,4
Eskimemesi için	8	17,0

Tablo 5: Denim ürünlerin üretim koşulları hakkında bilgi sahibi olma durumu

Denim ürünlerin üretim koşulları hakkında bilginiz var mı?	f	%
Evet	5	10,6
Kısmen	20	42,6
Hayır	22	46,8
Toplam	47	100,0

Tablo 6: Denim ürünlerin üretim koşulları çevre ve insan sağlığına zararları hakkında bilgi sahibi olma durumu

Denim ürünlerin üretim koşullarının çevre ve insan sağlığına zararları hakkında bilginiz var mı?	f	%
Evet	5	10,6
Kısmen	19	40,4
Hayır	23	48,9
Toplam	47	100,0

Tablo 7: Denim ürünlerin üretim koşulları zararlı ise alışverişe etkisi

Denim ürünlerin üretim koşulları çevre ve insan sağlığına zararlı ise bu durum alışverişinizi etkiler mi?	f	%
Evet	40	85,1
Kısmen	7	14,9
Hayır	0	0
Toplam	47	100,0

Sonuç: Tüketicilerin denim ürünler hakkında genel bilgilerini, bilinç düzeylerini incelemek ve çevre ve insan sağlığına yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmayla Ankara ilinde denim ürün tüketicilerine bir anket uygulaması yapılmıştır. Araştırmanın verileri incelendiğinde ankete katılan tüketicilerin denim alışverişlerinde öncelikle modele, fiyata ve markaya dikkat ettikleri kaliteyi 4. sırada önemsedikleri görülmüştür. Anket değerlendirmesine formunun göre tüketicilerin % 40,4'ü denim ürüne yıkama yapmakta % 29,8'i kısmen % 29,8'i ise yıkama yapmamaktadır. Yıkama yapanlar öncelikle kirli olabileceği düşüncesi ve üretimde kullanılan boyarmadde veya kimyasal kalıntısı için yıkamakta, yıkama yapmayan veya kısmen yıkama yapanların yıkamama sebebi temiz olduğu kanaati veya yıkamayla bozulacağı endişesi olarak dikkat çekmektedir. Araştırmaya katılan tüketicilerin genel olarak denim ürünlerin üretimi hakkında ve üretim ortam ve koşullarının çevre ve insan sağlığına zarar verebileceği konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Ancak araştırmaya katılanlar eğer denim ürünlerin üretim koşul veya şartlarının çevre ve insan sağlığına zarar verebileceğini bilseler bu durumun alışveriş tercihlerini etkileyeceğini belirtmişlerdir. Elde edilen bu verilere göre denim ürünler hakkında genel olarak bilgi eksikliğinin olduğu, tüketicilerin denim alışverişinde çevre ve insan sağlığı konusunda bilinçli olmadığı söylenebilir. Ancak tüketicilerin, üretim koşulları hakkında yeterli bilgi sahibi oldukları durumda, çevre ve insan sağlığı konusunda hassas olacağı, satın alma eğilimlerini buna göre yönlendireceği görülmektedir. Denim ürünlerin üretiminde özellikle terbiye işlemleri ve yıkamalarda; işlem süreleri, kullanılan kimyasalların miktarı, uygulama yöntemleri öncelikle işçi sağlığı, çevre ve insan sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu konuda işletmelerin duyarlı ve kontrollü çalışmaları, ilgili kurumlarca düzenli takiplerle çalışma şartları ve ortamın uluslar arası standartlara uygunluğunun sağlanması gerekmektedir. Merdiven altı üretimlerin kontrol altına alınması olabilecek zararların önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Tüketicilerin üretim koşulları, markanın ve kalitenin önemi, markanın çevreci olup olmadığı gibi konularda bilgi sahibi olması satın alma davranışlarını etkileyecektir. Bu konuda özellikle denim üreticilerine ve önde gelen markalara önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

- İTKİB Genel Sekreterliği "Türkiye'nin Denim Kumaş ve Konfeksiyon Dış Ticareti Üzerine İstatistik Bilgiler 2011 ve Dünya Denim Pantolon Pazarına Bakış" (http://www.styleturkish.com/documents/content/file/DENIM_RAPOR_2011.pdf), Ağustos 2012.
- Karagöz, G. (2009). Denim Yıkama İşlemlerinde Ortaya Çıkan Zararlar, Nedenleri ve Çözüm Olanakları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Korkmaz, İ.B. (2009). Denim Kumaş İmalatı Üzerine Uygulanan İşlemler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Sefer, O. (2009). Çevre Dostu Organik Denim Terbiyesinin Klasik Denim Terbiyesi ile Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İnternet Kaynakları:
<http://www.expresstextile.com/20030320/dyes2.shtml> (19.05.2012).
<http://www.yenifrm.com/tekstil-kimyasallari-ve-cevreye-etkileri-marmara-uni-arkadaslardan-tez-calismasi-t64241.html> Erişim tarihi:25.05.2012
<http://cutekstil.blogcu.com/sights-denim-systems/4711495> (15.05.2012).
<http://www.yilteks.com.tr/yilteksyikama/ysss.asp> (19.02.2013).